

Народна библиотека
"РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ"

30 CP 636

ЋОРЂЕВИЋ В.

Како да исхрани

500000186

COBISS

ПЕСКОВАЦ

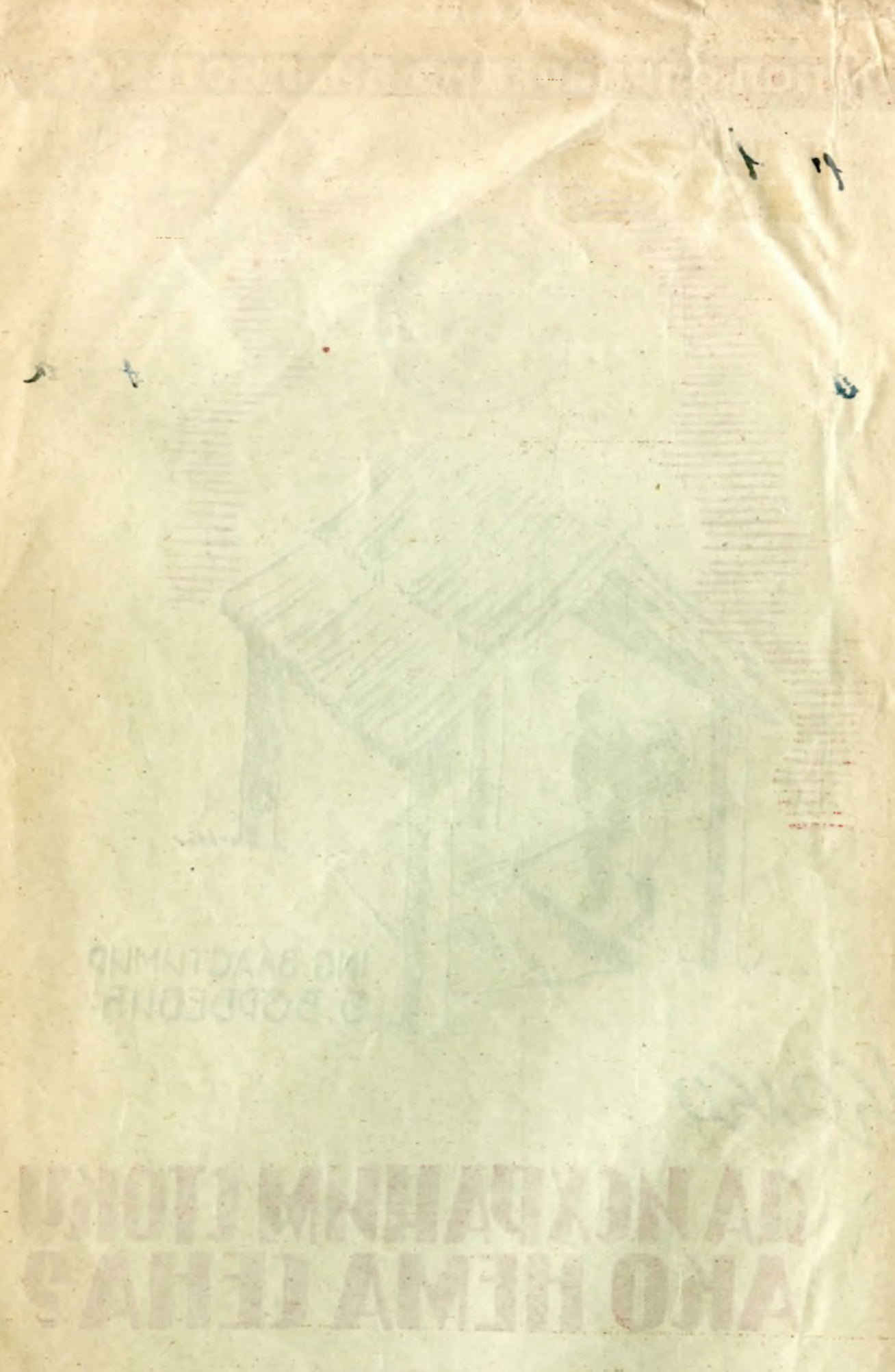
РЕДНА БИБЛИОТЕКА

ING. ВЛАСТИМИР
Ћ. ЋОРЂЕВИЋ:

ако

ДА ИСХРАНИМ СТОКУ
АКО НЕМА СЕНА?

ГРАДСКИ ОДБОР Ј.Н.О. ФРОНТА

Бр. 1617 - 4 - 1945 г.

ЛЕСКОВАЦ

КАКО ДА ИСХРАНИМ СТОКУ АКО НЕМА СЕНА

а 186
63НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ЛЕСКОВЦАБр. 2273Струка 63

Инж. ВЛАСТИМИР Б. БОРЂЕВИЋ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ЛЕСКОВЦАБр. 1041

Одељење

Струка XV

1 9 4 5

ИЗДАЊЕ ИЗДАВАЧКО-ПРОСВЕТНЕ ЗАДРУГЕ „ИПРОЗ“
БЕОГРАД

Уређује
ОДБОР СТРУЧЊАКА

Многе крајеве наше земље захватила је ове године велика суша услед које су сви усеви подбацили у жетви. Суша је нарочито штетно дејствовала на ливаде и пашњаке, тако да су ливаде скоро потпуно омануле у приносу сена, а пашњаци изгорели. Стога се у овим крајевима још сада осећа велика оскудица у сточној храни. Многи са зебњом очекују зиму, када је стока упућена једино на исхрану храном која се припрема преко лета — а то је сено. Ова околност доводи у питање опстанак нашег иначе ратом осакаћеног сточарства, и прети да га уништи. Зато се на време морамо потрудити да се предузму све мере како би се стоци обезбедила потребна храна и на тај начин сачувала од сигурне пропасти.

У крајевима погођеним сушом или нема сена или га има у врло ограниченим количинама, тако да се са тим залихама домаћа стока неће одржати. Зато морамо користити све што нам стоји на расположењу, да стање сточне исхране побољшамо. Ако нема сена, морамо обезбедити другу храну. Истина, одмах истичемо, да не постоји храниво које може у потпуности да замени сено. Исто онако, као што се хлеб у исхрани човека не може у потпуности заменити другом храном, тако се и сено у исхрани домаћих животиња не може у потпуности заменити другим сточним хранивима. Слама, шаша (кукурузовина), плева, силажа, затим разна друга хранива, као што су отпаци разних индустрија само делимично, у врло малом опсегу, могу заменити сено. Овим хранивима може се заменити сено само под условом да се у дневним оброцима, поред сламе, шаше, плеве, силаже и других хранива, даје домаћој стоци и одговарајућа количина крпке хране у облику зрна или прекрупе (зрна жи-

та и махунастих биљака), мекиња или уљаних погача. Још боље би било, ако би се уз ова хранива, давало макар и у најмањим количинама сено.

Из напред изложеног намеће се питање: шта треба да радимо, да бисмо у крајевима погођеним сушом обезбедили потребну храну домаћој стоци до идуће године? Одговор на ово питање састоји се у следећем:

1. Да се све залихе кабасте хране: слама, шаша, плева и др. брижљиво прикупе, што боље сачувају током зиме, како би се искористиле за исхрану стоке.

2. Да се све залихе сена, уколико их има чувају као насушни хлеб, и да се са напред поменутих и другим хранивима, дају стоци бар у најмањим количинама, јер се без сена правилна исхрана стоке не може замислити.

3. Да се сено благовремено прибави за оне крајеве који га немају из крајева који га имају на претеку. У овом послу народне власти треба у пуној мери да помогну земљораднике.

4. Исто тако је потребно да се благовремено прибаве и потребне залихе зрнене хране за исхрану стоке, јер се само сламом, шашом, плевом и другим кабастим хранивима не може замислити исхрана стоке.

5. Да земљорадници, у циљу што лакше исхране стоке, настоје да прикупе сва хранива, која овој сврси могу послужити, као буков и храстов жир, плодови дивљег кестена и друго.

6. Да земљорадници настоје да благовремено припреме потребне количине лисника, јер се лисником поједине врсте стоке могу готово искључиво хранити.

7. Да се пољопривредницима осигура благовремена и јевтина набавка фабричких отпадака који се могу употребити за исхрану стоке. И у овоме народне власти треба да помогну земљораднике, како би се ова хранива набавила што јефтиније и благовремено дотурила до земљорадника.

Из до сад изложеног видели смо шта све треба предузети да се обезбеди потребна сточна храна у крајевима који су ове године пострадали од суше. У даљим редовима изло-

жићемо укратко какву вредност имају поједина хранива као сточна храна, како се чувају и припремају за исхрану стоке и како се са њима стока храни. Нарочита пажња обратиће се на припремање појединих хранива која ће играти најважнију улогу у исхрани стоке у току наредне зиме, јер од тога у највећој мери зависи како ће их стока искористити.

Слама, плева и шаша као сточна храна

а) *Слама*. Сламе се уопште сматрају као хранива слабе хранљиве вредности, јер садрже мало хранљивих састојака, а уз то се и врло тешко варе. Сламе имамо углавном две врсте: *житну сламу* и *сламу лептирастих биљака*.

Житна слама (јечмена, овсена, пшенична и ражана). Све житне сламе по својој хранљивој вредности нису једнаке; неке су боље, неке лошије. Хранљивост житних слама зависи од многобројних околности: врсте и типа жита, начина вршидбе, чувања итд. У ова питања нећемо подробно улазити само напомињемо да је слама јарих жита хранљивија од сламе озимих. Најбоље су по хранљивости јечмена и овсена слама, али је јечмена најсварљивија зато што је мекана. После јечмене сламе долази по сварљивости овсена слама. Пшенична и ражана знатно изостају иза ових. Ове две врсте сламе грубе су и зато се у већини случајева употребљавају за простирку, иако се могу искористити и за исхрану стоке.

Све напред поменуте врсте сламе могу се употребити за исхрану свих врста стоке.

Поред ове четири врсте постоји још једна а то је *просена слама*. Ово је једна од најбољих житних слама. Она се по хранљивој вредности изједначаје са слабијим ливадским сеном. Али код нас ове сламе има врло мало, јер се просо слабо гаји. Ипак напомињемо да просену сламу, уколико је има, треба употребити искључиво за исхрану стоке.

Узгред напомињемо, да се за исхрану стоке могу употребити и сламе мухара, сирка, суданске траве и хељде.

Слама лептирастих биљака. Ове сламе су хранљивије од житне сламе, јер садрже више хранљивих материја. По

хранљивој вредности слама неких врста лептирастих биљака равна се са добрим ливадским сеном. Уопште речено, слама махунастих биљака садржи више беланчевиње и фосфора, него житна слама. Најбољу сламу од свих лептирастих биљака даје сочиво, затим луцерка и детелина еспарзета па грашак и грахорице и најзад пасуљ, соја и боб. Сламе боба и соје су грубе, оне се за исхрану стоке морају нарочито припремати. Све сламе лептирастих биљака треба прикупљати и добро чувати, како би се искористиле за исхрану стоке.

б) *Плева*. Као и код слама, тако се и код плева разликују две врсте: житна плева и плева махунастих биљака.

Житна плева је хранљивија од житне сламе, пошто садржи више хранљивијих материја. Плева је, уз то, сварљивија, јер је нежнија. Најбоља је овсена плева, затим пшенична па ражана. Јечмена плева је најгора јер има оштро осје, те је неподесна за исхрану. Али се и јечмена плева може искористити за исхрану стоке, ако се претходно припреми. Припремање јечмене плевe врши се тако што се ова претходно полије кључалом водом.

Житном плевом могу се хранити све домаће животиње иако није подесна за коње јер изазива обољење познато под именом *колика*.

Плева махунастих биљака. Под плевом махунастих биљака сматрају се издробљене махуне приликом вршаја. Ова плева је доста богата беланчевином и по хранљивој вредности приближна је средњем ливадском сеноу. У плеву манастог биља спадају издробљене махуне: луцерке, црвене детелине, пасуља, боба, соје, грашка, грахорице сочива итд. Плева махунастог биља нарочито је подесна за овце и козе, а и за говеда и свиње. Говедима и свињама плеву треба давати у попареном стању а коњима поквашену. И плева махунастог биља може се ансилирати заједно са шашом и др. хрњивима о чему ће бити доцније говора.

Да би се слама и плева што боље искористиле за исхрану стоке, треба их ваљано чувати. Буђава и трула слама и плева нису подесне за исхрану стоке. Ако се стока храни оваквом сламом и плевом, може оболети а у извесним случа-

јевима и угинути. Због тога ове производе треба добро чувати, наине ваљано зденути, тако да не закисну. Плеву је најбоље чувати у каквом затвореном или бар покривеном месту.

в) *Шаша (кукурузовина)*. Строго узев и шаша је једна врста сламе па је зато у ову групу убрајамо. По хранљивости добро спремљена шаша једнака је просеној слами, равна се са слабијим ливадским сеном. За наше прилике шаша је од свих до сад поменутих хранива од највећег значаја за исхрану стоке јер је има у највећој количини, а и стока је радо једе, поготову ако се ваљано припреми. Стога шашу треба чувати за исхрану стоке и припремати је како би је стока што боље искористила. О припремању шаше за исхрану стоке биће говора на засебном месту.

Припремање сламе, плевe и шаше за исхрану стоке

Храњење домаћих животиња сламом, плевом и шашом обично се обавља тако што се хранива једноставно положи пред стоку да их једе. Овакав начин храњења потпуно је нерационалан, те се не препоручује. Ако се стока храни на овакав начин искористиће од ових хранива само један врло мали део, док ће остатак остати као огризине, изгазиће га под ногама после чега се избацује на ђубриште. Да се ова хранива што боље и потпуније искористе, нарочито ове године и у крајевима где нема довољно сточне хране, сламу, плеву и шашу треба за исхрану стоке правилно припремати. Припремање ових хранива утолико је више за препоруку јер не претставља неку нарочиту тешкоћу, нити изискује велике издатке. Најзад напомиње се још и то да припремање сламе, плевe и шаше, није само од значаја за сточарство већ и за ратарство. Ово нарочито важи за шашу, пошто се од припремљене шаше добија једноличније стајско ђубриво, него кад се њоме храни стока без претходне припреме — бацањем целих снопова. У овом случају остају целе стабљике које се за дуго време не могу да разложе — распадну.

Припремање сламе. Сламу за исхрану стоке не треба

давати никад целу, већ исецкану, или како се то каже у облику сечке у комадићима од 2—3 см дужине. У оваквом стању, не само да стока из сламе боље искоришћава хранљиве материје, него штеди и снагу, која би јој била потребна за жвакање сламе. Поред овога да би исецкану сламу стока радије јела, треба је мешати са другим хранивима: мекињама и другом прекрупом, а ваља је и квасити сланом водом.

Поред овога начина припремања сламе за исхрану стоке, постоји још један који се такође препоручује: давање сламе у преврелом стању. Припремање сламе врши се на овај начин: Исецкану сламу, са нешто сена, 1—3% мекиња или прекрупe треба добро измешати, а затим поливати водом и добро набијати. Ово је најбоље вршити у каквом бурету или сандуку одговарајуће величине. У недостатку бурета или сандука може се посао обавити и у куту саме стаје. Простор за ту сврху треба оградити даскама или густим поплатама. Услед квашења и набијања храна се полако загрева, и за 2—3 дана добије накісео укус после чега се може давати стоци. За 100 кгр. хране потребно је око 80 лит. воде. Добро је ако се у наведену количину воде стави нешто соли ($\frac{1}{4}$ до $\frac{1}{2}$ кг). Са сламом се може мешати и плева и исецкана шаша. Напомињемо да на овај начин спремљену храну треба спремати највише за два дана унапред. Истог дана кад се храна почне трошити треба припремати нову храну такође за два дана унапред и тако непрестано.

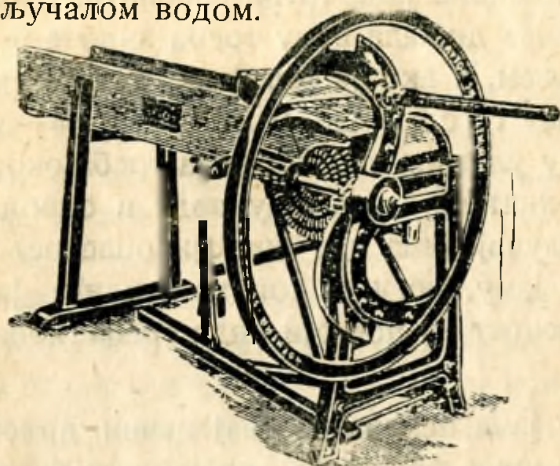
Припремљену храну, односно сламу, стока на овај начин врло радо једе, услед накіселог укуса који јој годи.

Напоследку напомињемо да се слама може ансилирати, о чему ће бити говора при ансилирању шаше.

Сецање сламе и шаше врши се машинама које се називају сецкалицама (сечка). Једна таква машина претстављена је на доњој слици. Ове машине познате су нашим пољопривредницима, те их нећемо описивати.

Припремање плеве. Плева је ситна те се даје стоци онаква каква је, с тим што се претходно кваси сланом водом и меша са јармом или мекињама. Дакле, храњење плевом врши се на исти начин као и сламом. Поред тога и плева се може

припремати на исти начин као и слама. На овом месту напомињемо, да се јечмена плева, ако се жели да искористи за исхрану стоке, мора нарочито припремати. Истакнуто је раније, да јечмена плева има оштро осје, које може у великој мери да озледи органе за варење. Да би се то отклонило, јечмену плеву треба пре употребе за исхрану стоке пажљиво попарити кључалом водом.

Припремање шаше (кукурузовине). И шашу, као што је речено за сламу, треба давати стоци у исецканом стању. Храњење шашом, дрешећи и бацајући цео сноп пред стоку, како се ради код нас у већини случајева, не треба никад чинити. Стока тада поједе само лишће а стабла остави. Тако се од целокупне шаше једва искористи $\frac{1}{3}$, а две трећине остају као огризине. Стога треба шашу пре него ли сламу, обавезно исецкати.

Шаша се може давати стоци, као и слама и плева, помешана са јармом, мекињама и другим хрнивима, попрскана сланом водом, затим припремљена на напред описан начин за сламу и пlevу. Али, најбоље је ако се шаша ансилује, тј. ако се од ње справи силажа, јер се тако најбоље искоришћује.

Ансилување шаше врши се на тај начин што се ова у исецканом стању трпа и набија у такозване *сило јаме* или *силосе* и кваси сланом водом у одговарајућим количинама. Сило јаме и силоси граде се од бетона, разних величина, што

зависи од броја стоке у газдинству. Али, ако нема бетонских сило јама и силоса, онда се шаша може ансилirati и у обичним јамама ископаним у земљи. У овом случају јаме за ансилирање треба копати на оцедном месту и по могућству што ближе од стаје, како би се силажа при храњењу стоке што лакше доносила у стају. Јаме за силирање копају се четвртастог или округлог облика. Ако се копају четвртастог облика, онда ћошкове јаме треба заоблити. Поред овога, да би јама што боље држала воду треба зидове и дно јаме добро набити маљем, а ако је могућно и даскама обложити. Сило јаме копају се од 2—2,5 м дубине и 1,5—2,5 м ширине. Да не би у јаму улазила спољна вода треба око ње ископати јарак који ће хватати спољашну воду и одводити је даље. У изузетним случајевима где постоји опасност да подземна вода продре у јаму, могу се копати и плиће јаме 1,5—2 м, али ако та опасност не постоји онда треба копати јаме 3 м дубоке.

Пошто се јама ископа на овај начин, приступа се ансилирање које се врше овако: на дно јаме треба најпре ставити слој сламе и плевe (10—15 см), а затим приступити трпању исецкане шаше. Да би се шаша што боље набила, да би могла да преври и да би имала што бољи укус треба поливати сланом водом. Поливање је најбоље вршити баштенском кантом са решетком. Набијање шаше врши се или гажењем или ударањем дрвеним маљем. Пуњење сило јаме, па према томе и квашење као и набијање треба вршити поступно, слој по слој, тако да се шаша што боље набије. Нарочито треба водити рачуна, да се шаша добро набије поред зидова јаме. Набијању шаше у јами треба поклонити особиту пажњу јер од тога зависи успех у послу. Уколико је шаша боље и равномерније набијена, утолико ће силажа бити боља. Најбоље је да једно лице са маљем стоји за све време пуњења у јами и да што боље гази и набија убачену исецкану кукурузовину. На 100 кг шаше додаје се око 100 литара воде, у коју треба ставити 200—300 гр соли. Пуњење сило јаме треба вршити све до 20 см испод врха јаме, а затим ставити слој плевe и затворити је. Затварање се врши

смесом блата и плевe преко које треба ставити слој земље до 1 м дебљине да би притисак био већи. Земљу треба такође добро набити. Ускоро по затварању јаме, почиње слегање исецкане шаше услед превирања. Због тога каткад наступа пуцање блата и слоја земље којима је јама затворена. Кроз ове пукотине улази у јаму ваздух који може изазвати кварење силаже. Зато пукотине треба добро замазати блатом помешаним са плевом и даље водити рачуна да се оне не појаве.

Са шашом се могу ансилирати и друга хранива као: зелена луцерка, детелине, отава, затим коровске биљке, ако нису отровне, вреже бундева, стабла кромпира и сунцокрета, зелени шевар, лишће и главе шећерне репе, лишће сточне и друге репе, слама и плева. Поступак је при справљању ансилаже углавном исти. Разлика је само у томе што се додаје мање воде уколико се са шашом меша више зелених делова. Разуме се да зелене делове при справљању силаже треба равномерно мешати са шашом.

Превирање шаше траје обично 6—8 недеља. После тога времена може се употребити за исхрану.

Напоследку напомињемо да сило јаму треба безусловно покрити подизањем какве настрешнице. Ово се чини да би се спречио улазак кишној води у јаму.

Ансилيرана шаша може се употребити за исхрану свих врста стоке. Нарочито је подесна за говеда и овце. Да би пољопривредник знао колика му је потребна количина силаже за исхрану стоке, па према томе и колико му је и коликих јама потребно за справљање силаже, може му послужити овај предрачун: За одрасло грло говеди може се давати на дан уз осталу храну 15—20 кг силаже, за млада грла крупне стоке 5—7 кг, а за овце и козе око 5 кг, а за коње 7—10 кг у једном кубном метру стаје око 500 кг силаже, а храњење траје обично 6 месеци. На основу ових података лако је израчунати величину и број потребних сило јама за једно газдинство.

Пред почетак употребе силаже за исхрану стоке, сило јаму треба отворити, тј. скинути земљу и блато којим је она

била затворена. Поред овога треба скинути и један слој силаже, који је био до земље. Кад се сило јама једном отвори онда треба свакодневно узимати слој од 3—5 см јер ће се у противном појавити буђ. Вађење силаже за исхрану стоке врши се тако што се скида, односно узима, по целој површини сило јаме, а не са једног места.

Из изложеног се види да је ансилирање шаше проста и једноставна ствар. Стога препоручујемо пољопривредницима, да шашу ансилирају јер ће је тако најбоље искористити као храниво. Сваки други начин искоришћавања шаше скопчан је са великим губицима, па према томе и искоришћавање је слабо.

Лисник

Лисник је такође познат пољопривредницима као храна домаћих животиња. Ова врста хранива обично се употребљава за исхрану оваца и коза. Али се лисник може употребити и за исхрану говеда. Бремениту и музну стоку, затим коње и свиње не треба хранити лисником пошто није подесан за ову стоку.

Лисник се може справљати од лишћа разног дрвећа и цбуња, али се претежно употребљава лишће тополе, врбе, јасена, липе, иве, зове, јове, кестена, јавора, дуда, ласке, брезе, букве, храста, бреста итд. Сматра се, да је најбољи лисник који се справља од тополе, врбе, јавора и багрема.

Лисником се може у знатној мери обезбедити сточна храна. Али да би хранљивост лисника била што већа, треба га справљати раније, док је лишће млађе, у јулу и августу. Поред тога лисник треба кресати кад није велика жега.

Лисник се чува тако што се дене у стогове, слично сену.

Плодови дрвећа као сточна храна

За исхрану стоке долазе у обзир још и плодови неких врста дрвећа. За ову сврху најчешће се употребљавају буков и храстов жир и плодови дивљег кестена. Буков жир садржи око 19% сварљиве беланчевине. Међутим храстов жир и плод

дивљег кестена у свежем стању садрже око 1,5% сварљиве беланчевине. По хранљивој вредности буков жир је сличан кукурузу, док су дивљи кестен и храстов жир у овоме погледу слабији.

Мана храстовог жира и дивљег кестена је у томе што садрже горке састојке. Зато треба ове састојке пре храњења отстранити. То се постиже тако, што се плодови потапају у воду пошто се претходно изгњече. Ради успешнијег извлачења горчине треба воду чешће мењати. Много је боље ако се храстов жир и дивљи кестен најпре самељу па затим кувају. Најзад, дивљи кестен се може и ансилirati.

Буков жир је подесан за исхрану свих врста домаћих животиња, изузев коња. Нарочито је погодан за свиње. За коње није подесан, јер може да изазове обољења мозга, кичме и срца. Буков жир најбоље је давати стоци у самлевроном (иситњеном) или куваном стању. Насупрот буковом жиру, храстов се не сме давати бременитој стоци пред крај бременитости, као ни младим грлима. Дивљим кестењем могу се хранити све врсте домаћих животиња. Напоњемо да све напред поменути плодове треба давати у мањим количинама.

Напред поменути плодови, да би се успешно искористили за исхрану стоке, не смеју бити буђави. Стога их треба прикупљати по лепом времену, а после тога ваљано осушити. Буђав (плеснив) жир, као и дивљи кестен могу изазвати разна обољења домаћих животиња.

Отпаци индустрије (фабрички отпаци)

Отпаци неких индустрија играју значајну улогу у исхрани домаћих животиња. Међу њима се нарочито истичу отпаци млинске, шећерне, пиварске и уљане индустрије. Отпадака ових индустрија има доста, али обзиром на могућност транспорта, врсте ових су доста ограничене. Стога ћемо набројати само оне отпатке који су подесни за транспорт.

а) Мекиње се добијају као производ млинске индустрије. Мекиње се састоје, углавном, од омотача зрна жита и клице. Према томе у њима се налази влакнина, азотне материје (протеин) и маст (уље). Мекиње могу бити углавном:

пшеничне, ражане, јечмене, овсене и кукурузне. За нас су од највеће важности пшеничне и кукурузне мекиње пошто се ове две врсте жита код нас највише гаје. Пшеничне мекиње садрже више беланчевине и масти него цело зрно пшенице. Мекиње се сматрају здравом и добром храном и подесне су за исхрану свих врста домаћих животиња, а нарочито за краве музаре. Оне се, уствари, могу сматрати као додатак осталим хранивима. Добро су средство за побољшавање укуса и повећавање искоришћавања сламе, плеве и шаше те их стога треба мешати са овим хранивима како би се што боље искористиле.

б) *Суви репини резанци* добијају се при фабрикацији шећера из шећерне репе. Садрже 3,6% сварљиве беланчевине. Уз ово садрже и нешто шећера. Због малог садржаја воде (око 13%) могу се лако транспортовати из места у место и дуго чувати. Добри суви резанци треба да имају пријатан мирис; буђави нису подесни за исхрану стоке.

Са сувим репиним резанцима могу се хранити све врсте домаћих животиња. Пред храњење на 3—4 сата суве репине резанце треба поквасити, да би набубрели. Ако се то не уради, бубрење наступа у желуцу, што изазива надимање. На 1 кг сувих репиних резанаца додаје се ради квашења 3—3,5 литра воде.

Кравама се даје дневно 3—4 кг сувих репиних резанаца, воловима 5—6 кг, коњима 2—3 кг, овцама око 500 гр, а свињама 0,5—1,5 кг. Јуницама и теладима од 0,5 до 1,5 кг. И резанце репе при храњењу треба мешати са другим хранивима из истих разлога које смо навели за мекиње. Стоку треба постепено навикавати **на резанце**.

За оскудне крајеве сточном храном. репини суви резанци претстављају важно храниво те их треба првенствено за ове крајеве и резервисати.

в) *Уљане погаче (колачи)* добијају се при производњи уља из семена уљаних биљака: сунцокрета, мака, соје, лана, конопље, сезама итд. За наше прилике највећи значај имају уљане погаче од сунцокрета којих највише има, јер се ова биљка у нашој земљи највише гаји. Погаче садрже око 38%

нечисте беланчевине, од којих 30% сварљиво и око 10% уља. Подесне су за исхрану свих врста стоке, а нарочито за краве музаре, младу стоку и свиње. Кравама се даје дневно до 2 кг погача, младој стоци, коњима, овцама, козама и свињама око 500 гр.

Пре храњења треба уљане погаче добро иситнити, а затим помешати са другим хранивима.

Све што је речено за сундокретоуе уљане погаче важи углавном, и за остале врсте уљаних погача.

Напомињемо да уљане погаче треба чувати на сувом месту, јер не смеју бити буђаве, нити ужегле. Са буђавим и ужеглим уљаним погачама не сме се хранити стока.

У погледу обезбеђења оскудних крајева сточном храном за уљане погаче важи оно што је речено и за суве резанце шећерне репе.

г) *Сладне клице* добијају се при фабрикацији пива. Оне претстављају клице јечма. По хранљивој вредности сличне су мекињама јер садрже око 11—12% сварљиве беланчевине. Због малог садржаја воде (око 12%) могу се лако преносити из места у месето. Сладне клице лако упијају воду, те их треба чувати на сувом месту. У противном брзо се уплесниве, да се не смеју употребљавати за исхрану стоке.

Сладним клицама могу се хранити све врсте домаћих животиња. Ипак оне су најподесније за краве музаре и кобиле које доје ждребад. Кравама и осталим говедима даје се дневно од 1—2 кг, коњима до 3 кг, свињама до 1 кг према узрасту, овцама и козама од $\frac{1}{4}$ до $\frac{1}{2}$ кг. Бремениту стоку не треба хранити сладним клицама. Сладне клице треба при употреби мешати са другим хранивима. У случају да се дају стоци засебно, онда их при храњењу коња треба давати суве, а осталој стоци поквашене.

д) *Комина*. Најзад, напомињемо да се за исхрану стоке може употребити и комина од грожђа и воћа. Комином се могу хранити углавном говеда, овце, козе и свиње. Говедима се даје дневно до 2,5 кг комине, овцама и козама до 0,5 кг, а свињама до 1 кг. Комина се може давати пресна или кувана.

И комину треба, при храњењу, мешати са другим хранивима, нарочито са сувом храном.

Зрнена храна

Зрнена храна се добија, углавном од зрна жита и махунастих биљака. Она је неопходна за правилну исхрану стоке а поготову ако нема сена. Без зрнене хране, сва напред поменута хранива неће дати оно дејство које се од њих очекује. Стога се морају обезбедити бар и најмање количине зрна за исхрану стоке.

За исхрану стоке најчешће се употребљавају ова жита: кукуруз, јечам и овас. Зрна пшенице и ражи ређе се употребљавају јер служе за исхрану људи. Што се тиче зрна осталих жита: проса, сирка и хељде, ређе се употребљавају у ову сврху. Зрна ових жита претежно служе за исхрану живине, али се могу употребити и за исхрану остале стоке.

Храњење домаћих животиња зрнима жита врши се тако што се дају или цела или у прекрупљеном стању. У прекрупљеном (самлевроном) стању боље се искоришћавају него кад су цела. Поред овога, прекрупцу од зрна треба мешати са осталим хранивима, која стока нерадо једе, да би их што боље искористила.

Зрна, односно прекрупа кукуруза, јечма и овса дају се домаћим животињама у количинама од 250 гр до 5 кг дневно, што зависи од врсте и узраста стоке.

Од зрна махунастих биљака за исхрану стоке долазе у обзир за наше прилике, углавном, зрна грашка и грахорице, затим соје, боба и пасуља. Сва ова зрна одликују се великим садржајем беланчевине, те их треба додавати оној храни која оскудева у овом састојку, као што је то: слама, плева и шаша. Младој и ситној стоци даје се ова храна од $\frac{1}{4}$ до $\frac{1}{2}$ кг, а одраслој од $\frac{1}{2}$ до 1,5 кг дневно.

Храњење зрнима махунастих биљака врши се на исти начин као и зрнима жита. Ипак, напомињемо да и ова зрна треба увек самлети у прекрупцу.

